DOUĂ "GENERAL PARDON-URI" HABSBURGICE DIN TIMPUL RĂZBOAIELOR NAPOLEONIENE ÎN COLECȚIILE MUZEULUI DIN ALBA IULIA

Aproximativ prin anul 1980 istoricul blăjan Nicolae Albu a oferit Muzeului Unirii din Alba Iulia spre achiziționare, câteva valoroase documente, provenind indiscutabil din fosta arhivă a Mitropoliei Blajului, "rătăcite" din aceasta în cunoscutele împrejurări tragice pentru amintita biserică a Blajului, din anul 1948. Între acestea se aflau și două circulare românești cu litere chirilice, reprezentând două "general – pardon-uri" militare habsburgice din perioada vestitelor războaie napolliene mai precis din 1806 și 1810.

Bibliografia problemei, incluzând în primul rând lucrări ce țin de istoria tiparului în limba română și în fruntea cărora nu putem să nu amintim erudita lucrare a istoricilor clujeni A. Răduțiu și L. Gyemant intitulată: "Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania, tipărite în limba română", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, nu este prea bogată cu deosebire în ceea ce privește contextul politico-militar al epocii.

De aceea pentru a evita o abordare prea superficială a subiectului am solicitat competentul sprijin științific al colegei Elena Mihu de la O.J.P.C.N. Mureș, din Târgu Mureș, sprijin care ne-a fost acordat prompt, cu maximă amabilitate și competență, fapt pentru care îi adresăm mulțumirile noaste sincere și pe această cale.

După cum este bine cunoscut, marea Revoluție burgheză din Franța din 1789 și anii următori, a avut un uriaș ecou și efect în Europa, inclusiv în Țările Române, chiar și în Transilvania, stăpânită pe atunci de unul dintre principalii dușmani al Franței revoluționare, influența Revoluției franceze și a Franței de după 1789 s-a resimțit puternic[1].

Același lucru se poate spune și despre anii războaielor napoleoniene care au urmat pe cei ai marii Revoluții franceze, mai ales că Napoleon, în decursul uimitoarei sale cariere militare, a afectat profund soarta Imperiului habsburgic, căruia i-a ocupat în două rânduri capitala.

În pofida faptului că românii aveau de suportat din partea habsburgilor unele sarcini grele, educația sistematică începută din școală și culminând în armată, a sădit și susținut în sânul acestora cultul împăratului habsburgic, ca singurul binevoitor față de români[2].

La aceasta a contribuit mult faptul că oprimatorii nemijlociți ai poporului român, contra cărora a izbucnit și răscoala lui Horea, erau majoritatea de naționalitate maghiară și ei aveau pentru poporul român renumele de dușmani înverșunați ai politicii imperiale iluministe, mai binevoitoare față de popor.

---

[1] I. Sabău, *Frământări sociale și politice în Munții Apuseni în anul 1790,* în *Revista arhivelor,* II, nr. 1, 1959, p. 236-262; Idem, *Frământări sociale și influența primei revoluții burgheze din Franța asupra agitațiilor țărănești din Transilvania în anul 1790,* în *AIIC*, 1958-1959, nr. 1-2, p. 163-176; Idem, *Din lupta țărănimii transilvănene împotriva sarcinilor militare în timpul războaielor duse de Imperiul Habsbugic împotriva Revoluției franceze (1792-1797),* în *Studii*, 1960, nr. 2, p. 221-233; G. Bariția, *Părți alese din istoria Transilvaniei,* I, 1889, p. 550-559.

[2] Liviu Maior, *Memorandum. Filozofia politico-istorică a petiționalismului românesc,* Editura Fundației Culturale Române, f. loc., 1992, p. 7-8.

În aceste condiții nu este de mirare că grănicerii români au luptat cu eroism şi spirit de sacrificiu contra oastei napoleoniene, pentru "bunul împărat". De fapt nu putem vorbi numai de acest sentiment, cultivat de altfel cu destul succes, fără a aminti şi aprecia că sentimentul datoriei, sub jurământ, cunoştea o dezvoltare maximă în cazul militarilor aflați sub arme. Răsunetul lozincilor revoluționare, socotite cu dreptate drept binevoitoare pentru popor ca şi ecoul chiar vag, al faptului că între români şi francezi exista un apropiat grad de rudenie ca neam, au generat şi o simpatie anumită față de "inamicul francez, care s-a manifestat sub diferite forme.

O dovadă în acest sens o reprezintă in prețios manuscris în versuri rămas de la Ioan Şincai, fost ofițer al Regimentului II grăniceresc românesc din zona Bistrița Năsăud, fratele celebrului Gheorghe Şincai[3].

O participare deosebită la războaiele austro-franceze destul de bine remarcată în istoriografia germană şi românească din secolele XIX-XX a avut-o regimentul grăniceresc amintit[4].

Amploarea extraordinară a forței napoleoniene ca şi a gradului de pericol militar pe care acesta este de natură să o insufle oricărui inamic, a generat şi o teamă sporită în rândul populației Imperiului Habsburgic din rândul căreia se recrutau ostaşii. De aceea nu este de mirare că a crescut în rândul acestora şi fenomenul sustragerii de la oaste şi al dezertărilor[5].

Acest fenomen, existent în anii revoluției franceze a sporit şi mai mult în rândul populației în gloria supremă a lui Napoleon, când acesta a reuşit să aducă Curtea din Viena în stare de umilință. Din această etapă mai precis din 1806 şi 1810, datează cele 2 documente la care ne referim, primul de după celebra victorie napoleoniană de la Austerlitz (1805), cel de al doilea de după victoria franceză de la Wagram din 1809.

Cea ce era de natură să sperie şi mai mult autoritățile austriece era faptul că mulți tineri care se sustrăgeau de la serviciul militar apucau calea haiduciei, devenind odată în plus păgubitori şi periculoşi pentru autoritatea de stat.

De aceea ni se pare firească grija autorităților militare de a lansa ordonanțe de amnistie pentru dezertori, ordonanțe care au fost tipărite şi în limba română sub titlul de "general – pardon-uri",]n mod repetat, adeseori ajungându-se ca una să o repete şi să o repete şi completeze pe alta anterioară (vezi Anexele I-II).

Deşi aceste ordonanțe nu sunt tipărite la Blaj, ci probabil la Cluj, în tipografia Hochmeister, aflată sub observația directă a guvernului, este clar că şi forurile bisericeşti din Blaj au dat şi ele diferite dovezi de ascultare şi supunere față de autoritatea de stat. Astfel s-a format un tipic al slujbei bisericeşti în vreme de război, pentru perioada războaielor austro-franceze, care a durat din 1792 până în 1815, întitulat Rânduiala slujbei în vreme de război care s-a răspândit sub formă de circulară. Încă din 1794 episcopul Ioan Bob a lansat o circulară prin care încuraja tinerii să se înroleze voluntari la oaste[6].

---

[3] E. Mihu, *Un manuscris de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, a lui Ioan Şincai (Legende, apocrife, colinde religioase şi cântece populare), Marisia*, XV-XXII, 1985-1992, Tg. Mureş, 1992, p. 396.

[4] I. Beningni, *Statistiche skitzze der siebürgischen Militär granze*, Sibiu, 1816; W. Schmidt, *Beiträge zur granze*, 1875, vol. I-IV; I. H. Schwiker, *Gheschicte Österraichischen Miltär granze*, Viena, 1883, p. 46-64; G. Bariţiu, *Istoria regimentului al II-lea grăniceresc*, Braşov, 1874; A. Bunea, *Istoria regimentelor grănicereşti*, Blaj, 1901.

[5] L. Gyemant, *O ordonanță gubernială din 1795, tipărită în limba română.*

[6] A. Răduțiu, *O ordonanță gubernială din 1795, tipărită în limba română.*

De remarcat că o circulară de acelaşi conţinut a fost lansată de episcopul ortodox Gherasim Adamovici, la 10 iulie 1794.

În ceea ce priveşte conţinutul documentelor – care se poate vedea din Anexe, remarcăm că acesta este asemănător. Între "general pardon-uri" exista multă asemănare de exprimare.

Esenţa acestora era acordarea de iertare în toate privinţele pentru persoanele în cauză, care în perioada prevăzută, reveneau la obligaţia militară de la care s-au sustras, atât cele care se aflau pe teritoriul austriac, cât şi celor aflaţi momentan în ţări străine. Este evident că pe mulţi români, actul austriac i-a surprins în Valachia şi Moldova, unde ei se refugiau din Transilvania.

Dintre cele două acte menţionăm că un exemplar similar celui de al doilea, din 17 ianuarie 1810, a mai fost publicat de istoricul clujean Francisc Papp[7] şi că ambele ediţii au fost incluse în *Repertoriul* întocmit de A. Răduţiu şi L. Gyemant[8].

Redăm aici, spre final, câteva elemente de referinţă pentru fiecare document, respectiv dimensiunile, titlul, începutul şi finalul textului cu localizarea şi semnătura fiecăruia.

Despre general pardon. La num. 2616-1806.
Dimensiuni: 43x37
Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia, Documente, inv. nr. 6375:
"Prea înălţatului împărat al romanilor şi al Austriei, craiul apostolicesc alUngariei şi al Bohemiei, prin aceasta facem la toţi cunoscut
.....
Dat în Viena Austriei în a doua zi martie anul o mie opt sute şase. Arhipovăţuitorul Karrol, prea marele gheneral a oastelor împărăteşti" (fig. 1).

2. Despre gheneral pardon. La num. 2037-1810
Dimensiuni: 40x30 cm.
Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia, Documente, inv. nr. 6376:
"În numele prea înălţatului împărat al Austriei şi craiul Ţării Ungureşti şi al Bohemiei tuturor să face cunoscut
.....
groful Venţel Coloredo, feldmareşal şi prezident al sfatului ofiţerilor.

Prin sfânta cezaro-crăiască mărire, în ziua şi anul precum mai sus. Gaspar Lechmann" (fig. 3).

Pentru "reînvierea" condensată a atmosferei general – europene şi îndeosebi a celei româneşti – transilvane, care ne interesează cu deosebire, existente în momentul emiterii, tipăririi şi răspândirii relativ ample a celor două "general-pardonuri" amintite, considerăm că nu este inutilă îndeosebi reeditarea[9] ambelor texte în cauză. Textele în sine condensează ideatic şi la nivelul exprimării verbale cel mai adecvat, cel mai exact atmosfera de epocă, ceea ce ne-a determinat să dăm curs în primul rând impulsului de ale reedita, căci ele nu sunt, cum se ştie, inedite, ci doar oarecum *inactuale* pentru istorici, trecute fiind din 1981 în aşa-zisa *memorie comună pasivă* a

---

[7] Fr. Papp, *Foi volante în sec. XVIII-XIX, în posesia muzeului din Cluj, Apulum*, VIII, 1971, p. 285.

[8] A. Răduţiu, L. Gyemant, *op. cit.*, p. 255-256, 263-264.

[9] Vezi Anexele I-II. Textele celor două foi volante au fost transliterate de către Ana Dumitran.

breslei noastre. Textele în cauză sunt aşadar reeditate cu prilejul actual, deoarece ele "reînvie" autentic o întreagă lume, aşa cum picăturile de apă dau o idee despre natura, chiar despre imensitatea mării. Considerăm de asemeni că ele n-au putut fi editate la vremea amintită numai în limba română, ci aşa cum se întâmpla cu majoritatea legiuirilor sau ordonanţelor oficiale ale epocii şi în limbile germană şi maghiară sau şi în alte limbi vorbite în imperiu, admiţându-se totodată ideea că vor fi existat în cadrul marii armate cezaro-crăieşti şi dezertori de alte neamuri decât cel al românilor!.

Trei probleme importante, care ar putea fi explicitate mai pe larg, la o aprofundare a cercetării se conturează în legătură cu conţinutul textual al celor două ordonanţe oficiale amintite:

Cât de sincere erau promisiunile făcute şi cât de mult, sau de puţin se puteau încrede dezertorii în ele?

Cât de acurat oglindesc ele disperarea oficialităţilor civile şi militare, imperiale şi guberniale, în faţa pericolului napoleonian, de vreme ce se recurgea la actul disperat (!) al iertării aproape depline a dezertorilor?.

Cât de amplu a fost fenomenul dezertărilor şi ce cauze l-au generat: spaima faţă de superioritatea militară a inamicului şi pornurea instinctuală, primară de salvare cu orice preţ a vieţii individuale sau o *inobedienţă,* nu doar individuală, ci chiar de microgrup sau grup, relativ bine conceptualizată, faţă de autorităţile cezaro-crăieşti, care ar fi putut fi alimentată şi de însuşirea ideologiei revoluţionare franceze de către dezertorii din armata austriacă, inclusiv de către cei români! Toate detaliile pe care "general-pardonurile" din 1806 şi 1810 păstrate la Alba-Iulia, ni le relevă servesc la "reînvierea" esenţializată a unor vremuri trecute, deosebit de tensionate. De aceea cercetarea lor minuţioasă nu se poate limita doar la analiza de text, care va fi abordată propriu-zis şi aprofundată într-o altă fază de cercetare. Astfel, analiza aspectului tipografic, deci a înfăţişării exterioare a textelor respective, a modului lor de prezentare, deşi nu pare a fi esenţială pentru problematica de conţinut enunţată anterior, merită şi ea o anume atenţie. Din contextul unei atare analize nu se impune, pentru început, decât relevarea faptului că (şi sub acest aspect nu facem altceva decât să reluăm o idee îmbrăţişată de către Aurel Răduţiu şi Ladislau Gyemant) s-a recurs, în ambele cazuri la serviciile oficinei din Cluj a lui Martin Hochmeister junior, din cauza grabei cu care s-au tipărit pentru a fi difuzate cât mai rapid, mai eficient, ordonanţele respective pentru că la începutul secolului al XIX-lea atelierele tipografice din Sibiu şi Cluj ale renumitului meşter pomenit anterior erau printre cele mai moderne din principat, printre cele mai înzestrate sub aspect tehnic, activând după principiile unei eficienţe de tip capitalist incipient. De altfel, alegerea bună făcută de către autorităţile transilvane, pentru editarea grabnică a celor două ordonanţe amintite, reiese din ţinuta lor grafică impecabilă, realizată dealtfel cu mare lejeritate, fără efort lucrativ parcă!.

Desigur nu era o întâmplare nici faptul că în oficina din Cluj a lui Martin Hochmeister junior, care de mai mulţi ani prefera să importe întreg materialul tipografic necesar din străinătate (inclusiv seturile de litere!) s-a folosit pentru imprimarea celor două ediţii din 1806 şi 1810 hârtie de provenienţă internă transilvană şi anume hârtie produsă la moarea de la "Strugar" din apropierea Sebeşului (fig. 2, 4)[10].

[10] Jakó Zsigmond, *Az erdély papirmalmok feudalizmuskori történetének vazlata (II), 1712-1848, SUBB,* fasc. 1.

Faptul se datora cu siguranță vremurilor de criză prin care trecea imperiul cezaro-crăiesc, lipsei de pe piața transilvană a hârtiei străine, respectiv a celei produse în Ungaria și Austria, teritorii în care războiul paralizase activitatea economică și mai puțin realității comune, valabile în timp de pace, conform căreia hârtia internă era îndeobște mai ieftină (și deci mai rentabilă!) decât cea importată!.

NICOLAE JOSAN - GABRIELA MIRCEA

ANEXE
I

LA NUM. 2613. 1806

DESPRE GENERAL PARDON.
PREA ÎNĂLȚATUL ÎMPĂRAT AL ROMÂNILOR ȘI AL AUSTRII, CRAIUL APOSTOLICESC AL UNGARII ȘI AL BOHEMII, PRIN ACEASTA FACE LA TOȚI CUNOSCUT ȘI DE ȘTIRE.

Chesaro, și iarăși Chesaro-Crăiască și Apostolicească Mărime milostivește socotând, cum că în Anul trecut pe șasă Luni până la sfârșitul lui Aprilie data cea de obște Ertare(Gheneral Pardon) pentru atuncea începuta Bătae peste tot locul de plin nu s-a putut vesti; pentru ca această milă a pra înălțatului împărat și acelor fețe să facă cunoscută, care în Țări străine aflându-să acei prin zisa de obște Ertare vestite Mili la o hotărâtă vreme a fi părtași ar pofti prin cunoștința Greșalelor și prin întoarcerea înapoi; Acea de obște ertare (Gheneral Pardon) încă pe opt Luni al înlungi s-au milostivit.

Întru acești prea înalte Rândueli urmare s-au hotărât:

1. Ca această milostivă de obște Ertare din tâia zi a Lunii lui Maiu acestui curgătoriu An,.până la sfârșitul lui Dechemvrie așijderea acestui An, atât în țările prea înălțatului împărat, cât și în alte Țări străine să țin.
2. Tuturor Cătanelor fugite de la Chesaro și iarăși Chesaro Crăiasca Armadie, care în curgerea acestor opt lni de buna voia sa la lăsata sa slujbă să vor întoarce aici în Țară la vreo Comandă Militărească sau la vreun Răghement sau la ori care Dregătorie afară din Țarea la Chesaro și iarăși Chesaro Crăieștile solii, sau la Vărbuncurile împărăției sau la careva Chesaro și iarăși Chesaro Crăiască oaste, care iaste afară din Țară să vor arăta, și de călcarea Jurământului său le va părea rău, și să vor făgădui cum că de aici înainte stătornicește vor rămânea în Chesaro, și iarăși Chesaro Crăiasca slujbă, toată pedeapsa, de care au fost vrednici, că li se va erta, cinstea că li să va întoarce înnapoi, de obște nemutat și nevătămat să făgăduiaște și să încredințează, nu să face nici o osebire într fiii Țării, și întră străini, ori să află în Țările împărătești celea de Moșii, ori în Țări străine, toți fără nici o împotrivire, fără întârziare, fără împiedecare că să vor primi la obicinuita plinire a slujbei cei Cătănești, Greșala care o făcut prin lăsarea Steagurilor, că în veaci va fi uitată, precum și pedeapsa pentru cei de Țară, de a le Confișcălui Averile adecă: de a le lua pe samă împărătească începând de la Strajemeștăr în jos, și luatele lor Averi li să vor da înderept. Dacă Dezărtoriul, adecă: Cătana fugită după înștiințarea acestui Gheneral Pardon de bună voia sa să va întoarce la Răghementul său, și va fi harnic de slujbă Cătănească.

3.Dintră cei ce să vor întoarce înnapoi, care să vor afla a nu fi Harnic de slujba Cățănii, în Chesaro, şi iarăşi Chesaro Crăieşti de Moşie Țări în pace slobozi să poată lăcui li să îngăduiaşte.
4.De la, întru aceste doao aici mai sus însămnate articuluşuri pomenita şi făgăduita Milă numai aceia să închid afară, care afară de Greşala fugirii, şi cu alte răutăți sânt însămnați.
5.Şi aceia de împărtăşirea cu această Milă să lipsesc, care după vestirea acestii milostive hotărâri îş vor lăsa Steagurile sale; ba încă aceia şi cu pedepsăle, care în Articuluşurile milităreşti, pentru cei ce fug sânt hotărâte, să vor pedepsi.
6.Iară ca persoanele, care prin Articuluşurile aici mai sus însămnate nu să închid afară de cătră Ertare, la slujba sa, ce cu jurământ întărită cu atât mai mare cutezare, şi îndrăzneală să să poată întoarce, la toți Generari, Obişteri şi alte Tisturi Cătăneşti să porunceşte, ca Ertarea pentru cei, ce să vor întoarce înnapoi făgăduită cu sârguință să să plinească, şi să fie cu foarte mare luare aminte şi spre aceaia, ca celea făgăduite celor, ce să vor întoarce şi prin alți cu adevărat să să plinească.
7.Dacă totuşi dintră cei fugiți (Dezărtori) cărora li s-au Ertat Greşala, s-ar afla unii împietriți, care Mila înălții sale întru nimica socotând-o, şi mai încolo vor rămânea întru răutatea sa, şi hotărâta de opt Luni vreme a Ertării spre folosul său a o întoarce nu ar pofti, unii ca aceia după celea mai aspre Legi Cătăneşti să vor pedepsi.

Pentru aceia fieşte care Deregătorie, ori cu ce nume s-ar numi, să îndatorează, ca după trecerea Terminului acestui de opt Luni, pe unele Cătane ca acestea împietrite întru răutatea sa, în tot chipul a le certa, şi a le prinde, carii după modrul în Legile Cătăneşti hotărâtă fără nice o îngăduință pedepsându-să, de toată Ertarea de aici înnainte pururea vor fi lipsiți. Dat în Vienna Austriei în a doao zi Martie Anul o mie opt sute şase.

Arhipovățuitoriul CAROL L. P.
Prea marele Gheneral a Oastelor Împărăteşti

II

LA NUM. 2037. 1810

DESPRE GHENERAL PARDON ÎN NUMELE PREA ÎNNALTULUI ÎMPĂRAT AL AUSTRII, ŞI CRAIUL TĂRII UNGUREŞTI, ŞI AL BOHEMII TUTUROR SĂ FACE CUNOSCUT.

Chesaro Crăiasca Mărire din acea deosăbită Milostivă băgare în seamă, precum acel de Obşte Gheneral Pardon, care în anul 1809, în 23 Octomvrie s-au dat afară, peste tot locul după Cuviință nu s-au vestit, acel Gheneral Pardon încă pe trei Luni a-l întinde, şi a-l mai prelungi s-au milostivit.

Prin această Milostivă Rânduială următoarele Condiții să hotăriască:

Vremea acestui înlungit Gheneral Pardon atâta despre Cătanele fugite, care să află în Țările Prea înnălțatului împărat, cât şi despre aceia, care să află fugiți în alte țări stăine, să întinde până la sfârşitul viitoarei Luni Iulie.

Această de obşte Ertare (Gheneral Pardon) să înțălege despre toate de la Chesaro Crăiasca Armadie fugite Cătane, aşa despre acelea, care pentru paza Țării s-au

întrarmat, şi care să numesc Landveri; de unde Pardonul de obşte pentru acest Landveri la a zeacea zi Luni(I) lui Octomvrie An. 1809. Dat să alungeşte până la sfârşitul lui Iulie Anului 1810.

Tuturor Cătanelor fugite de la Chesaro Crăiasca Armadie, care în curgerea acestii vremi, de bună voe, la lăsata sa slujbă să vor întoarce aicea în Ţară, la vreo Comandă Militărească, sau la vreun Reghement, sau la oricare Deregătorie, afară din ţară la Chesaro Crăieştile Solii, sau la careva Chesaro Crăiască Oaste, care iaste afară din Ţară, să vor arăta, şi de călcarea Jurământului său le va părea rău, şi să vor făgădui cum de aici înnainte statorniceşte vor rămânea în Chesaro Crăiasca slujbă, toată pedeapsa, de care au fost vrednici, că li să va Erta, Cinstea li să va întoarce înnapoi de obşte nemutat şi nevătămat li să făgăduieşte, şi să încredinţează; nu să face nici o deosebire întră fii(I)Ţării, şi întră străini, ori să află în Ţările împărăteşti cele de Moşie, ori în Ţări străine, toţi fără nice o împotrivire, fără întârziere, fără împiedecare, că să vor primi la obicinuita împlinire a slujbei cei Cătăneşti, greşala, care au făcut prin lăsarea Steagurilor în veaci va fi Ertată; precum şi pedeapsa, pentru cei de Ţată, de a le Confişcălui Bunurile, adecă de a le lua pe samă împărătească, începând de la Stragemeşter în jos, şi luate averi însă vor da îndărăpt, dacă Dezărtorul, adecă Cătana fugită după înştiinţarea acestui Gheneral Pardon de bună voia sa să va întoarce la Răgămentul său, şi va fi harnic de slujba Cătănească.

La aceia care, după ce să vor întoarce înnapoi, nu să vor afla harnici de slujba Cătănii, li se îngăduieşte, ca în Ţările Chesaro Crăieşti în pace, slobozi să poată trăi.

De la, întru aceste doae aici mai sus însămnate Articuluşuri, pomenita şi făgăduita milă, nu mai aceia să închid afară, care afară de greşala fugirei, şi cu alte răutăţi sânt însămnaţi.

Şi aceia de împărtăşirea cu această milă să lipsăsc, care după vestirea acestii Hotărâri prea milostive, înşi(şi) vor lăsa Steagurile sale, ba încă aceia şi cu pedepsele, care în Articuluşurile Milităreşti pentru cei ce fug sânt hotărâte, să vor pedepsi.

Iară pentru ca Persoanele, care prin Articuluşurile aicea mai sus însămnate, nu să închid afară de către această Milostivă Ertare, la slujba sa cea cu Jurământ întărită, cu atâta mai mare cutezare, şi îndrăzneală să să poată întoarce, la toţi Gheneralii, Obşterii, şi alte Tisturi Cătăneşti să porunceşte, ca Ertarea(Pardonul) pentru cei, ce să vor întoarce înnapoi, făgăduită, cu sârguinţă strânsă să să împlinească, şi să fie cu foarte mare luare aminte şi spr aceia, ca cele făgăduite, celor ce să vor întoarce, şi prin alţii cu credinţă să să plinească.

Dacă totuş dintră cei fugiţi (Dezertori) cărora li s-au Ertat greşala; s-ar afla unii împietriţi, care mila Înălţimei sale întru nimica socotind-o, şi mai încolo vor rămânea întru răutatea sa, şi această până la sfârşitul lunii lui Iulie An. 1810. Hotărâtă vreme a Ertării spre folosul său a o întoarce n-ar pofti, unii, ca aceştea, după celea mai aspre despre Cătanele fugite sunătoare Articuluşuri Cătăneşti să vor pedepsi.

Pentru aceia toată Deregătoria ori de de ce nume s-ar numi, strânsă să îndatorează, ca după trecerea Terminului acestuia aşa înlungită, pe unele Cătane ca acestea întru răutatea sa împietrite, în tot chipul a le certa, şi a le prinde, care după modrul în legile Cătăneşti hotărât fără nice o îngăduinţă pedepsindu-să de toată Ertarea de aici înnainte pururea vor fi lipsiţi. S-au dat în Vienna la 17 Ianuarie Anul 1810.

Groful VENŢEL COLOREDO
Feldmareşalul, şi Prezident al
Sfatului Oştilor

L. P.

Prin Sfânta Chesaro Crăiască Mărire. În zioa, şi Anul precum mai sus.
KAŞPAR LEHMANI

DEUX FEUILLES VOLANTES HABSBURGIQUES DANS LES COLLECTIONS DU MUSEE NATIONALE DE L'UNION D'ALBA IULIA

(Resumme)

Vers 1980, l'historien Nicolae Albu, don't on regrette la mort, a offert pour l'achat au Musee de L'Union d'Alba Iulia deux documents imprimes dans la langue roumaine, qui representent deux *general-pardons* habsburgiques du temp des guerres napoleoniennes, plus exactement des annes 1806 et 1810. Ils proviennent indiscutablement des vieilles archives metropolitaines de Blaj, qui, ainsi comme on le sait, ont ete gravement boulversees en 1848.

L'interpretetion de ces deux documents constitue une modeste contribution a l'histoire de l'imprimerie dans la langue roumaine et de la vie politique-militaire de l'epoque mentionnee. Ils denotent encore en plus l'ampleur du conflict qui a eclate entre L'Empire des Habsbourg et la France napoleonienne.

Ал Нѣм. 2613. 1806.

ДЕСПРЕ ГЕНЕРАЛ ПАРДОН.

Пре фиицатуа фиицрат ал Романиасэр, шй ал Аустрий, краюл Апостолическ ал Унгарий, шй ал Бохемий, прин ачаста фаче ла тоцй куноскут, шй де цинре.

Кесару, шй пръвий Кесару Крайкъ, шй Апостоликулй Мъриме милостивъ сокотинд, кум ка ф Анул трекут ну шаде Анул пент ка сфръшитул ал Анулй Априлие дата чй де ацеле Ертаре (Генерал Пардон) пентру ентуциаштий Унгарие; пентру ка ентъ миле ъ пре фиицаштулй фиерат, шй ентъ фъцъ се се фаче кунокут, кари ф Църъ стрейне афлъндуе ачий прин зиса де ацеле Ертаре кестиуне Милй ла ъ хотъръте време ъ фй перташий, ъ пофтй прин кунощинца Грешалелор, шй прин фтоарчере фиилор; Ета де ацеле Ертаре (Генерал Пардон) фкут ацеле ал Анулй ла фаунцй сау милостивит.

Фтру ачий пре фиилор Ржндуиалй сфръмаре сау хотъръте:

а.) Ка ентъ милостивъ де ацеле Ертаре дин тъ зи ъ Анулй ачий Май ентъ кургъторй ни, пнн ла сфръшитул ачий Декемвриеи ъмпъдерф ентъ ачий ни, ентъ ф Църъ пре фиицаштулй фиерат, кум шй ф ентъ Църъ стрейне се цин.

б.) Тотуръ Католицъ фуцинте дела Кесару, шй пръвий Кесару Крайкъ Армадие, кари ф кръцерф ентъ ацеле ал Анулй де ацеле вок се ла ентъ се сабъкъ се вор фтоарце ачий ф Църъ ла бриу Комендъ Милитъреск сау ла бриу Регементъ сау ла ацеле Кесару, шй пръвий Кесару Крайкъ солий, сау ла Ръзбуйнъ ръмъ ръмъ сау ла кръ Кесару, шй пръвий Кесару Крайкъ ъ ентъ, кари ентъ ъфлъ дин Църъ се вор ъ ентъ, шй де ка кръ Жъръмъ ентулй сау ла ла пре ръу, шй се вор фегъдуй кумка де ачий фиилор стъторнитъ вор ръмъ ф Кесару, шй пръвий Кесару Крайкъ сабъкъ, тоате ръдъ, де кари ъ фоц ъ ръдъ, ка ачий ъ ръ фтоарце фиилор, де ацеле ръмъ, шй ръ ръ фегъдуцъ, шй се ф ръ ръ стрейне, шй ръ се ъфлъ ф Църъ ръ ръ ръ де Мошй, ръ ф Църъ стрейне, тоцй фъ ръ ачий ъ фтоарце, ръ ръ ръ

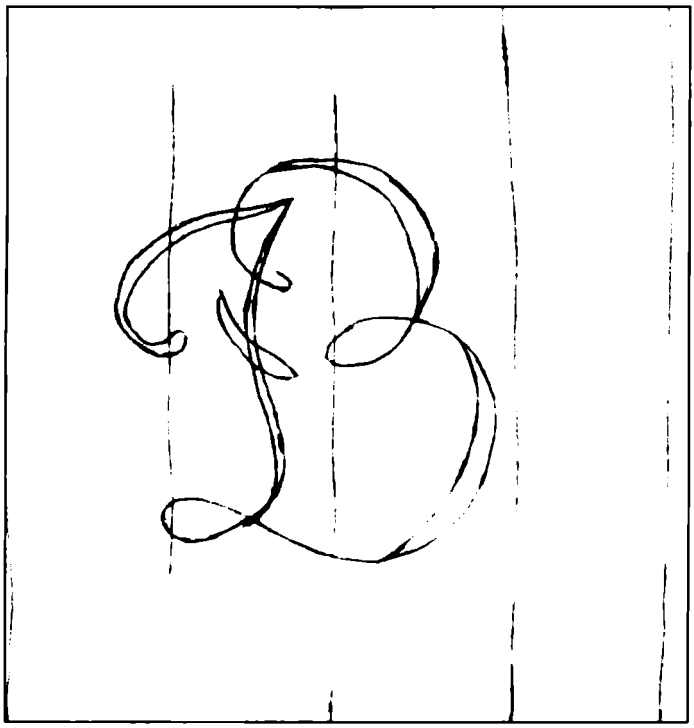

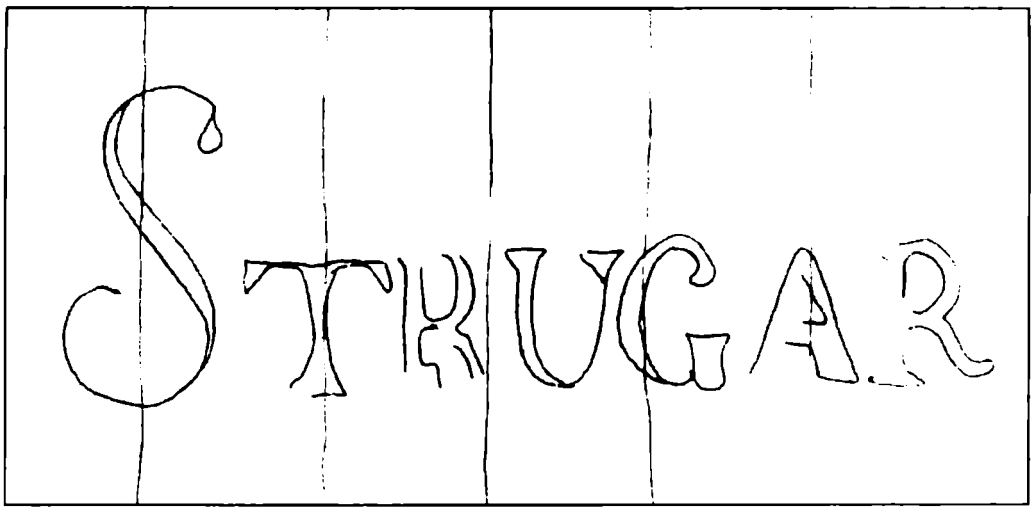

fig. 2 Filigranul foii volante. Despre general pardon, Cluj, 1806.

Fig. 3 Despre general pardon, Cluj, 1810.

ЛѢТА НЪМ. 2037. 1810.

ДЕСПРЕ ГЕНЕРАЛ ПАРДОН.

Ф НЪМЕЛЕ ПРЪ ФЪЛЧАТЪЛЪЙ ФПЪРАТ АЛ АЪСТРИЕЙ, ШИ КРАЪЛ ЦЪРИЙ ОУНГЪРЕЩЕЙ, ШИ АЛ БОХЕМИЕЙ ТЪТЪРСЕ СЪ ФАЧЕ КЪНОСКЪТ

Кесарю Крайка Мареле дин ліа де вісетъ Милостивъ сетре фіиці, прінзъ лесне де Сесе Генерал Пардон, каре е дадъ 1809 ф 23 Октомвріе съ дмтлфіре, пентрь тот лоцъ дъпъ Къетинеце нъмай вісетъ, аша Генерал Пардон фъ не прин Лъмнеа мам. фтинде, шишка мантрелъ съ милостивъ.

Прин аістъ Милостивъ Рандъ ле сурмітоарле Кондиціи се хотъраскъ:

1 Брецъ аістъ фъ Генерал Пардон ліпсіта дінтре Католиче фъчуте, care се афлъ ф Църале Прецъ Унгаріеи, care се афлъ ф Църале Ардеалъ, care се афлъ фъчуте ф лате Църіи стрейне, се фтинде тот ал сфършітъ біселарій Лъни Іулие.

2. Аістъ де сесе Ертаце (Генерал Пардон) се фцелеце дінтре толте дзлле Кесарю Крайка Армадіе фъчуте Католиче, ші аша ші дінтре ліцъ, care пентрь віца Църіи сау фтрермат, ші care се нъмеск Ландвеер; де унде Пардонъ де сесе пентрь аістеа Ландвеер ал ліпсіта ін Лъни Октомвріе Ан. 1809. дінтре се фъчуте тот ал сфършітъ лъни Іулие Анулъй 1810.

3. Тъторор Католиле фъчуте дзлле Кесарю Крайка Армадіе, care ф къпрінсъ аістеа вінъ, де сънт воі ал лъсата сі сънт сесе фтоарче ліпсе ф Църале, ал ерсо Команде Міністерешіі сау ал ерсъ Регіменте, сау ал ворнікаре Дересторіі, афарецъ дінтре Църале Кесарю Крайка Шолте care сесе ліпсе ф Църале, сесе ерсъ ерта, ші де ліпсе Жъдецъторъ сау ліпсе ліпсе — ші сесе фіцъ ръ де ліпсе фъчуте ліпсе стъторнічіеі сесе романе ф Кесарю Крайка сесе, care се ліпсе ліпсе, care се ліпсе ліпсе, care се ліпсе ліпс

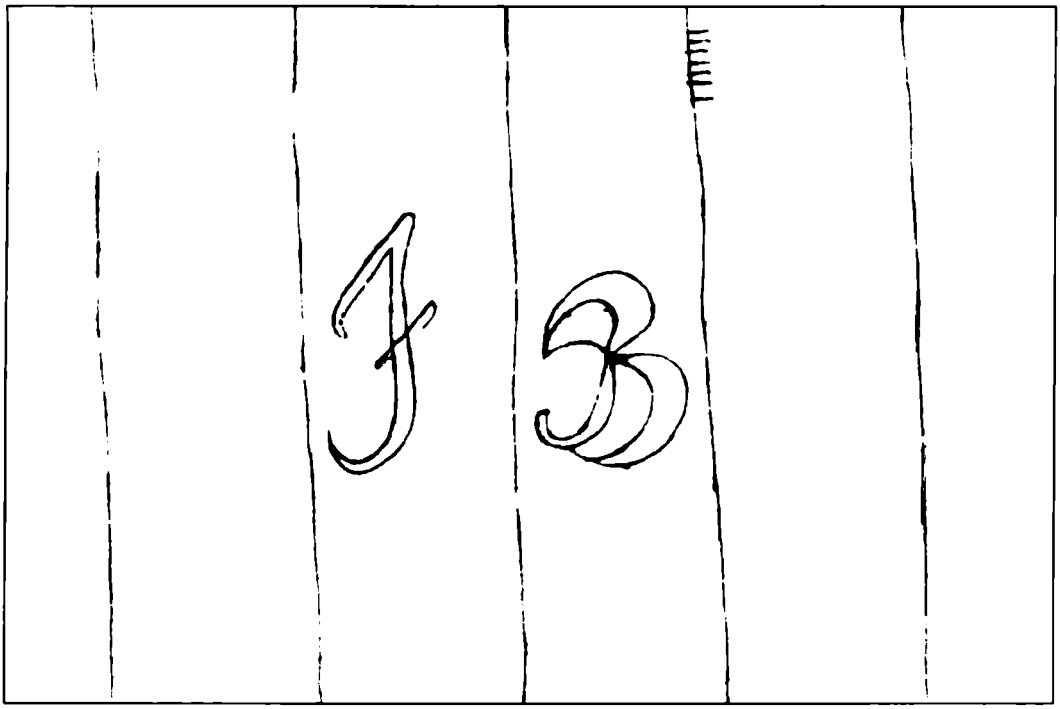

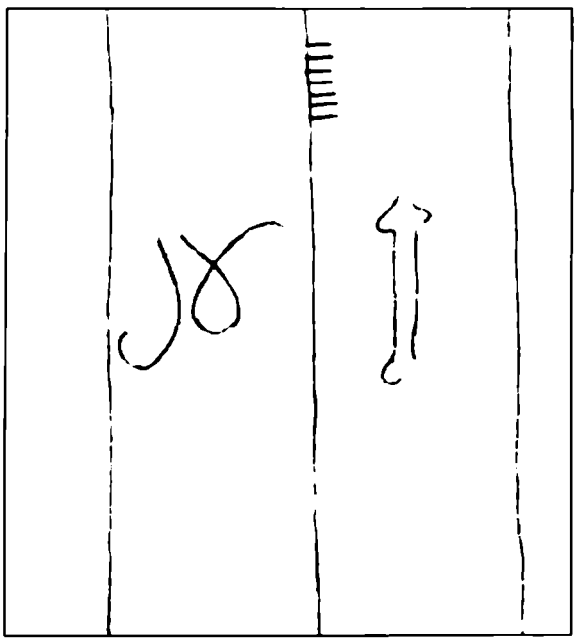

fig.4 Filigranul foii volante. Despre general pardon, Cluj, 1810.